

Svartebørs i by og bygd.

Hjemnefrontens bondegruppe har sendt ut en parole mot svartebørsen på landet, hvor det klart sies fra at matågrerne skal noteres og deres sak tas opp etter krigen. Vi vil oppfordre norske bønder i alle bygdelag til å ta sig energisk av denne aksjonen og skaffe tilveie et så fyldig og eksakt bevismateriale som mulig. Der hvor det ikke allerede er utvalg med tilstrekkelig lokalkjennskap til å samle opplysninger bør bra folk danne slike utvalg og gå fram. Det har ingenting med "angiver" å gjøre det er de norske bønders tiltak for å holde justis i egne rekker.

Denne aksjonen har ikke betydning bare for det oppgjøret som uvesgerlig kommer når det lavvande norske rettsapparat igjen trer i virksomhet, den har også sin store betydning idag. Hvis svartebørsbøsserne får en følelse av at deres handling er under oppsikt vil det virke som en kraftig brems på uvesenet. Mange svake sjøle som med slett samvittighet beveger sig i ytterkanten av det tillatelige vil trekke følehornene til sig, og de frekkere blir nødt til å opptre med forsiktighet.

Men det er også en annen og like sjofel form for svartebørs som vi må tillivs. Det er "under-disken-salget". I alle byer fins det handlende som misbruker den kvoten de får sig tildelt av nødvendig varer. Istedenfor å fordele den lojalt til sine kunder, stikker de en stor del av kvoten under disken og bruker den som byttemiddel og tilvender sig på denne måten både mat og andre ting det er mangel på. Dels gjeller ~~et~~ underslaget varer som ikke er rasjonert, men hvor de handlende har fått et mandat til å fordele kvotene skjønsmessig til sine kunder, dels gjeller det varer som selges på anvisning. I begge tilfeller foreligger det en plikt for de handlende til å fordele varene så godt som mulig til publikum, og "under-disken-salget" er et lumpent misbruk av almen tillit.

I den utstrekning det er mulig bør det av benjertede folk dannes kundautvalg rundt slike stripete handlende, de enkelte tilfeller av misbruk bør noteres og oppbevares. Riktignok vil de som mest har misbrukt den offentlige tillit etter krigen møte en gjengjeldelse i form av almen forakt og synkende kundekreds, men det er ikke nokk. De grovere tilfeller må tas opp av myndighetene etter krigen, og de værste forbryterne skal ikke undgå en rettferdig straff.

Historien om Westfalens forlis.

Etter det som er fremkommet i svenske aviser er det nå mulig å gi en utførlig beretning om "Westfalens" forlis. Det var torsdag morgen 7 sept. "Westfalen" av Bremen forlot Oslo med kurs for Tyskland. Om bord var 287 mann, derav 20-30 tyske desertører og 50 norske politiske fanger. Av de norske fangene var ca. 20 fra Møllergaten 19, resten fra Grini. Før skibet forlot Oslo ble fangene stuert sammen i bunnen av skibet, i propellergangen. Det var akkurat plass nokk til at de kunde sitte, men om natten når de skulde sove var det ikke plass til å strekke ut bena. En liten lampe ga et svakt halvlys å rummet og en stripe dagslys falt inn gjennom en halvluke ved toppen av trappen.

Stemningen blant fangene var rolig og optimistisk og for mange av dem var det simpelthen en opplevelse å trekke frisk, herlig sjöluft ~~inn~~ igjen. De fikk vare på dakk en times tid om dagen.

Fredag morgen kl. 1/2 11 hørte de pludselig et smell midtskpis, og lyset gikk. De ble rolig sittende, men et par minutter senere hørte de

et nytt, kraftigere smell og de tenkte det var best å komme sig på dekk. Det var ikke antydning til panikk blant dem, en etter en gikk de opp de fire steile leiderne til dekk. Det er på det rene at alle fangene rakk på dekk.

Det var i mellomtiden blåst kraftig opp og stormen øket stadig. Da de kom opp på dekk gikk bølgen høye som hus og skibet rullet faretruende. En del av nordmennene hoppet overbord og kom sig opp på noen redningsflåter. Syv nordmenn fikk tak i en livbåt og gikk opp i den. Da var det Heinze, den berømte bøddelen fra Statsarkivet i Kristiansand, kom bort til dem med hoved revolver og beordret dem ut av livbåten. Uten et ord gikk de ut og Heinze og en del andre tyskere kløv opp i livbåten. Det ble imidlertid den siste ujgerning disse tyskerne rakk å begå: noen minutter senere brakk "Westfalen" i to og livbåten med tyskerne ble trukket med i dragsuget. Heinzes lik ble senere funnet med den ene foten skåret tvers av.

Den siste delen av beretningen handler om redningen. Det var syv nordmenn som kom sig opp på en flåte. Et par padleårer var surret fast til flåten og det var dette som ble redningen. Ved hjelp av årene klarte de å holde flåten noenlunde stø i sjøene. De drev omkring i ett par timer. En gang kom en svensk jager opp på siden av dem men kunde ikke ta dem opp. Sjøen gikk rett på paternosterfyret utenfor Marstrand. Fyret ligger på en liten holme og rundt om er det tallrike båer og brott. De drev rett mot brenningene og trodde de hadde liten sjanse. En bølgetopp bar flåten over brønningene, men flåten gikk rundt og alle kom i sjøen. Fem av dem klarte å komme sig opp på flåten igjen. Da hadde de mistet ~~xx~~ årene, men en av dem klarte å få fatt i den ene og en annen hoppet ut og svømte etter den andre. Som ved et under klarte han å komme opp på flåten igjen. Det var enda mange mil til land og flåten hadde et stort hul i seilduken så den lå dypt i vannet, og to av nordmennene var så utmattet at de andre måtte ta tak i dem for å holde hodene deres over vann.

Da de hadde vært seks timer i sjøen dukket en svensk losbåt opp og tok alle ombord. En av dem døde av overanstrengelse på vei til Marstrand, og en av de andre var livløs av utmattelse, men etter tre timers opplivningsarbeid livnet han til igjen.

Det fortelles om en av de svenske losene at han, da liket av Heinze fløt iland ikke klarte å beherske sig, men sparket til liket. Den femte av nordmennene som ble reddet kom inn til Göteborg. Han hadde klart å komme ombord i en livbåt med tyskere. Da disse oppdaget at han var nordmann vilde de hive han overbord igjen. Han foreslo at de isteden skulle kaste overbord noe av bagasjen de hadde fått med sig. Under diskusjonen dukket imidlertid en svensk jager opp, og tyskerne fikk ikke iverksatt sin trussel.

Westfalens forlis har gjort et voldsomt inntrykk i Sverige og fra alle partier høres det sig røster om en kraftigere svensk politikk overfor herre folket. Ukebladet "Nu" skriver f.eks. "Beretningene om hva som tildro sig på de overfylte livbåtene gir visse perspektiv på herrefolkets opptreden selv i havsnød". "Den uhyggelige tragedien med Westfalen viser at tyskernes slavetransporter fra Norge fortsetter. Andre beretninger fra Norge tyder på at tyskerne før de drives vekk fra det hørtatte landet metodisk planlegger massakrer på fanger i konsentrasjonsleirer og fengsler og systematisk ødeleggelse av norsk eiendom." "De av tyskerne uhyggelig torturerte kroppene på de nordmenn som omkom ved Westfalens torpedering burde være vidnesbyrd om at tiden nå er inne til at Sverige ikke bare bryter de økonomiske men også de politiske forbindelsene med den makt som bærer ansvaret for torturen. Dette kan faktisk nå også skje uten at den freden brytes som regjeringen og folket så samstemmig har sluttet opp om. Siden blir det vel et annet spørsmål om Sveriges arme ennå i noen måneder med foten gevær kan fortsette å forbli tilskuere til høydepunktet av det tyske skrekkevilde vest for Kjölen."